

MARIENE MALACOLOGIE: MEER DAN SCHELPIJES KIJKEN

door

J.J. van Aartsen

Kleine oorzaken, grote gevolgen!. Zo zou je het onderzoek van Bouchet aan recente Triphora's kunnen karakteriseren.

Het begon allemaal toen Bouchet levende Triphora's ging verzamelen in Bretagne. Het viel hem op, dat de levende dieren op grond van hun kleurpatroon in vier scherp gedefinieerde groepen waren te scheiden. Na vele honderden exemplaren te hebben verzameld, bleek het steeds eenduidig mogelijk de dieren in één van de vier genoemde groepen onder te brengen.

Deze vier groepen waren:

1. Dier roodachtig met gele vlekjes; tentakels geel.
2. Dier wit met zwarte vlekjes; tentakels glasachtig.
3. Dier zuiver wit; tentakels wit met gele vlekjes.
4. Dier zuiver wit; tentakels glasachtig.

Hoewel de laatste twee eeuwen niemand getwijfeld had aan Triphora perversa L. als de enige recente, Europese soort binnen dit complex, leek het toch de moeite waard om de dieren uit de bovengenoemde groepen eens nader te onderzoeken. Dit onderzoek leerde al spoedig, dat de radula's van groep tot groep principiële verschillen vertoonden. Niet alleen in het aantal tandjes op een rij, maar ook in de vorm van de tanden en de manier, waarop de uitsteeksels aan de tanden waren gegroepeerd. Er bleek dus een eenduidige correlatie te bestaan tussen de kleur van het dier en het type radula.

Als je eenmaal op zo'n spoor zit, wil je meer! Bouchet bestudeerde de bijbehorende schelpjes nu veel nauwkeuriger en vond toen ook een duidelijke samenhang tussen de soort sculptuur op de laatste winding (met name het al of niet gesplitst zijn van enkele basisspiralen), de lengte van het siphonaal-kanaal en de topwinding-ornamentatie en de kenmerken van de dieren.

Alvorens nu te besluiten dat we hier met vier verschillende soorten te maken hebben, moet uiteraard eerst de statische betrouwbaarheid van een en ander worden vastgesteld. Zowel binnen één populatie als ook tussen populaties. Dit heeft Bouchet keurig en overtuigend gedaan, maar helaas in zijn oorspronkelijke publicatie slecht, tot in het geheel niet, weergegeven. Daarom was er nog al wat aarzeling bij verschillende malacologen om zijn conclusie (vier verschillende soorten, in plaats van de ene, van ouds bekende, Triphora perversa) te accepteren.

Enkele weken geleden had ik echter de kans om in het museum in Parijs uitvoerig van gedachten te wisselen met Bouchet. Hierbij ben ik volledig overtuigd van de zinnigheid en de verantwoorde werkwijze van Bouchet en dus ook van zijn conclusies daarop gebaseerd. We blijken binnen het Triphora perversa-complex een stuk of tien soorten te hebben in Europa, want uiteraard ging de studie verder. Na atlantisch materiaal werd ook levend mediterraan materiaal bestudeerd. Dit leidde tot nog meer soorten. Dit laatste onderzoek is op dit moment nog niet gepubliceerd, maar ik heb de afsluitende publicatie in manuscript mogen zien.

Naast de genoemde nieuwe soorten zijn er nog enkele andere recente Triphora's in Europa, die reeds lang als verschillend van de soorten van het T.perversa-complex werden beschouwd.

De moraal van het bovenstaande lijkt mij duidelijk. Bestudering van de levende dieren, beginnend met scherpe observatie in het veld, kan in de mariene malacologie nog steeds tot verrassende resultaten leiden. Bovendien: iedereen kan dit

soort observaties proberen te doen!

Als aanvulling op de grondige bestudering van de schelpen is dit soort onderzoek nog maar nauwelijks begonnen. Wie weet tot welke boeiende en onverwachte resultaten het samengaan van beide typen onderzoek in de mariene malacologie nog zal leiden.

LITERATUUR:

BOUCHET, Ph. & H. GUILLEMOT, 1978. The Triphora perversa-complex in western Europe. J.moll.Stud. 44: 344-356.